

Bernhard Nordh:

A hódtavi újtelepesek

(Nybyggarna vid Bäversjön)

Fordította: Bartha István és Hegyi Éva

Gondozta: Szász Enikő

Tizennyolcadik fejezet

Amikor Isaksson néhány nap múlva visszajött Näverbäckenbe a takarmányért, magával hozta Beritet és Manuelt is. A hóban a nyom már ki volt taposva, úgy hogy a szánkókat jól megrakhatták. Még egy forduló, s a näverbäckeni szénaboglyáknak híre-hamva sincs.

Isaksson jókedvű volt. Tegnap Berit tizenegy hófajdot szedett össze zsákjába, s egy róka is fennakadt a csapdában. „No, meg a takarmány... ez az áldott jó takarmány, amely talán megmentheti az állatait!” Tekintete az építendő háznak idehordott gerendákra tévedt, s azon tűnődött, hogy egyáltalán okos dolog-e annyi munkát belefektetni ezen a helyen, amelyet talán el kell hagyniuk. Az új törvény szerint az irtáshatáron túl semmilyen újtelepre nem lehet papírt kapni, -ezt hallotta, amikor lent járt a faluban. „Talán okosabb, hogy Bäcklidenbe költözzenek? Simon újtelepe felszabadult egy újabb beírásra. Ott pedig jó kaszálók vannak, s kövér a fű, ha kedvező az időjárás. Az irtásokon pedig elegendő gabona meg burgonya terem majd. Mimi...? Nem, ő egész biztos nem jön vissza! De egyébként sincs semmivel sem több joga, mint féltestvérének.”

Helge azt mondta, hogy meggondolja a dolgot.

- Ha nem akarod Bäcklident, semmi kifogásom az ellen, hogy ott építs, ahol Beritnek akartam újtelepet. Az annyira közel fekszik a területemhez, hogy talán a pandúrral el is intézhetném az építési engedélyt. Azon a helyen pedig nagyszerű újtelepet létesíthetsz, ha egy ügyes fehérnépet kapsz segítségül.

Helge figyelmesen nézett az újtelepesre. „Ha a széna valóban ilyen nagy hatással van Isakssonra, -gondolta magában- akkor az összegyűjtésére fordított fáradtság nem volt hiábavaló. Vagy talán van valami a dolog mögött? Valami csalafintaság?

Beritnek nincs szüksége a helyre? – kérdezte Helge csodálkozva.

- Dehogy nincs, hisz' nem lakhat ott egyedül. Amondó vagyok, hogy igen jól meglennél ott, ha egy talpraesett menyecskét kapnál a házhoz. Berit jól tud banni

az állatokkal, ügyesen veti a hálót, ért a hurkokhoz, még a kasza is jól áll erős kezében. Ha van mit ennie, s ha jó húsban van, senki nem mondhatja rá, hogy nem takaros.

Isaksson hirtelen elhallgatott, s az az érzése támadt, hogy lánya jövője körüli buzgalmában máris túl messzire ragadtatta magát. Helge arcát figyelte, amelyen néhány éles ránc keményítette meg az ajkak vonalát.

Nehogy azt gondold, hogy én felkínálom őt! – visszakozott Isaksson. – Csupán mondom, hogy kit kaphatsz segítségül, mert előbb-utóbb eljön a nap, amikor egyedül már nem boldogulsz s szükséged lesz valakire.

Helge bólintott.

- Majd meglátjuk, hogyan lesz tavasszal. - Megköszönte Isaksonnak az újtelepre vonatkozó ajánlatát és megígérte, hogy majd ellátogat oda valamelyik nap, ha arra visz az útja.

Guðrunon nagy nyugtalanság lett úrrá, amikor Helge a bäversjöiekkal beállított a kunyhóba. Tekintete egyikről a másikra tévedt, majd hirtelen magára kapta bundáját meg a sapkáját, és kirohant.

Helge forró levessel kínálta a vendégeit, s gondja volt arra, hogy Berit tálját jól megtöltse. Szánalommal nézte vékony arcát, és kitartóan nézte nagy, szürke szemeit. Nagyon régen volt az, amikor, utoljára nézett egy világos, értelmet sugárzó, tiszta csillogású, fiatal női szempárba.

Isaksson rosszul leplezett örömmel észlelte, hogy Helge érdeklődést mutat a lánya iránt. Az a gondolta, hogy Beritet jó kezekre bízta. Az utóbbi napokban egyre jobban megerősödött, s lassanként tántoríthatatlan elhatározással érett benne: semmilyen eszközt sem szabad sajnálnia ahhoz, hogy lánya számára előkészítse az utat: Az értelmes ember többet ér, mint az oktalan. Merő esztelenség, hogy egy bolond útját állja a lányának. Hiszen mi öröme lehet Guðrunnak az életben, azon kívül, hogy éjjel-nappal teletömheti a gyomrát? Felmenni a mennybe? Hát miért nem ment már fel a szerencsétlen, hogy átadja a helyét azoknak, akik ragaszkodnak a földi élethez?! Valakinek csak segítenie kell a szerencsétlennel, hogy mielőbb útra keljen, ha egyéb közbe nem jön...

Ilyen és sok más hasonló gondolat fogamzott meg Isaksson fejében, az ínség és nyomorúság hatása alatt. „Beritet meg kell menteni! Jó, hogy most van széna az állatok számára, és néhány fajd is akad a zsákban, de ez csak ideig-óráig elég. Sok az ínséges nap, és sok hosszú keserves éjszaka jön még, amikor korog a gyomor, és a sötétség olyan hangokat hoz elő, mint amikor rágcsláló patkányok véresre harapják fogaikat az ágydeszkán. Már ideje is, hogy Beritnek bekötözzék a fejét. Bizonyára neki is vannak vágyai, amikor tavasszal rügyeznek a fák, hiszen nő ő is, s asszonytól született. Ím, itt áll az a férfi, aki gyermekeinek apja lehet, aki távol tartja majd tőlük az ínséget. Aki pedig útját állja...”

Isaksson arckifejezése megkeményedett, s észre sem vette Berit arcán a halvány

pírt, midőn a levest megköszönte.

Gudrun, szürke kutyája kíséretében, körüljárta a két, szénával megrakott szánkót. Ajkai érthetetlenül mormoltak valamit, arca időnként meg-megrándult, mintha valakivel viaskodna. Hirtelen megoldotta az egyik szánkó leszorító kötelét, felölelt egy nagy adag szénát és néhány lépéssel odébb a földre tette, majd ismét visszasietett a szánkóhoz és addig hordta a szénát, amíg a szánkó teljesen üres lett. Már a második szánkó szénát is majdnem egészen lerakta, amikor Isaksson kinyitotta a kunyhó ajtaját. Valamit kiáltott, s néhány pillanattal később Helge rohant oda, Berit és Manuel kíséretében. Helge ért elsőnek a szánkóhoz és megragadta Gudrun kezét.

- Mit csinálsz? - A lány nehezen lélegzett és egész testében remegett.

- Ezek el akarják vinni a szénánkat! - lihegte.

- Én adtam oda Isakssonnak, - mondta nyugodtan Helge. Az állataiknak nincs mit enni.

- Nem adhatod oda az állataink szénáját!

- De Gudrun, hisz' nekünk nincsenek állataink. -Jövő tavaszra majd szerzünk magunknak, és addigra új fű nő. Érted? Nyugodj meg!

Helge hangjában némi türelmetlenség érződött. Félrehúzta a lányt a szénától.

Isaksson és Manuel ismét rakni kezdték a szánkókat, de alig haladtak a munkában előre, amikor Gudrun kitépte magát Helge kezei közül, és éles sikollyal a szénára vetette magát. Amennyit csak bírt, átkarolt belőle. Helge dermedten állt néhány pillanatig, majd hirtelen odaugrott, hogy felemelje az őrjöngő lányt. Amaz erős ellenállást fejtett ki, kiabált és karmolt.

-Nem lehet az ő állatai elől elvinni a szénát! - Helge minden erejét megfeszítette, de így is alig bírt vele. A lány körmei mély barázdákat szántottak arcán, vadul tépte a haját. A kutya morogva járta körül őket, nem tudta, kinek a pártjára álljon.

Kis idő múlva Gudrun Helge karjai között összecsuclott. Nagyokat sóhajtott, habzott a szája. Nyöszörögve, minden ellenállás nélkül hagyta magát a kunyhóba cipelni.

Mire Helge ismét kijött, a szánkókat már megrakták. Isaksson figyelmesen nézett rá.

- Nincs könnyű dolgod velem!

Helge azt felelte, hogy most fordult elő először, hogy Gudrun erőszakoskodott, egyébként szelíd, mint egy bárány.

- Lesz még vadabb is, ne félj!

- Meglehet, de talán ez a kitörés is éppen azt mutatja, hogy kezd magához térni.

- Hogy visszanyerné tudatát, gondolod?

- Igen, ezelőtt néhány hónappal nem törődött volna a szénával. Szénára nincs szükség a mennyországban.

Isaksson vállat vont.

- Nem! Eszelősből soha nem lesz ember. Bolondul élnek mindaddig, míg a földbe kerülnek. Nem kellett volna magaddal hoznod...

- Hagytam volna, a pokolban! – kérdezte Helge indulatosan. – Azt már nem!

- Ha sajnáltad is, nem kellett volna idehoznod a hegyekbe. - jegyezte meg Isaksson szárazon.-Härnösandba kellett volna vinned. Néhány éve nagy ispotályt építettek ott. Tudom, mert odavitték Andreast is, Lofalletből. Az egyházi ünnepek alatt kezdett őrzöngeni: szembeköpte a papot, amikor az éppen a feltámadásról beszélt; hóna alá kapta a gyermeke koporsóját és az erdőbe rohant. Ott ledobta magát egy kő mögött, és addig lőtt, amíg a lőpora el nem fogyott. Négy legényre volt szükség, hogy megkötözzék. Most ott ül az ispotályban. Az őrlteknek nem szabad az emberek között élni. Amondó vagyok, hogy okosan tennéd, ha az istápolyba adnád Simon lányát. Elég hosszú az út Härnösandig, de rövid lesz, ha arra gondolsz, hogy még előtted az élet! Ezt azért mondom neked, mert szénát adtál, és jó szomszédod akarok lenni. Ha nem kaptam volna szénát, nem törődnek velem, akárhogy is van.

„Ha Gudrun állapota valóban rosszabb lesz, talán mégis jobb az örültek házába vinni. Isaksonnak igaza van. Nem élhet a vadonban együtt egy eszelőssel” – töprengett magában Helge..

- Majd meglátjuk - mondta később - , ha rosszabbul a baja, valóban tenni kell majd valamit vele.

Isaksson úgy vélte, hogy itt nincs sokat mit teketóriázni. Ember belőle úgysem lesz. Ha nem hamarabb, akkor márciusban alkalmasabb elvinni, akkor könnyebb a szállítás.

Berit egész idő alatt csendben volt. Gudrun kitörése, hogy megmentse a szénájukat, még mindig izgalomban tartotta. Lelke mélyén nagyon jól megértette Gudrun. Egész biztosan ő sem cselekedne másként, ha állatokat akarna tartani, és valaki csak úgy elvinné a szénáját. Lehetséges, hogy ez a tébolyodott most már gonosz ellenségnek nézi őket, és eszerint fog velük szemben viselkedni. Ez a gondolat élt benne, amidőn búcsúzásakor kezet nyújtott.

- Nem tudom, hogy eljöhettek ismét, ha majd nem bírunk vele.

- Dehogynem! Reméljük, hogy addigra elfelejti a történeteket.

A kunyhóban megbeszélték ugyanis, hogy Isaksson és Berit újév után ismét eljönnek Näverbäckenbe. A férfiak együtt mennének Norvégiába, Berit pedig Gudrunnál marad. Helge felajánlotta Isaksonnak, hogy abban az esetben, ha nem tudna elegendő bőrt a vásárra vinni, akkor pénzt kölcsönöz neki, hogy megvegye a legszükségesebbeket. Az összeget pedig majd elszámolják, ha Isaksonnak lesz eladó tinója. Isaksson az élelembeszerzés lehetőségét semmi szín alatt nem akarta elszalasztani, s távozásakor odadörmögte, hogy Berit biztosan eljön, hiszen a lánya ennél sokkal nehezebb dolgokat is meg tudott már oldani.

Helge mozdulatlanul állt, s hosszasan nézett a távolodó szán után. Berit az utolsó

Dániel Lajos: Portré (ceruzarajz, 20 x 25,
1960-1970)

szán mögött ment, segített Manuelnek tolni. Mielőtt eltűntek volna az erdőben, visszafordult és integetett. Helge felemelte a karját, - de aztán ernyedten visszaengedte, és mélyen felsóhajtott.

- Óh, ha Gudrun mégis olyan lehetne, mint mások!

Amikor belépett a kunyhóba, Gudrun az asztalnál, magába roskadva ült. Szőke hajfürtjei eltakarták az arcát, szemeit félig lehunyva tartotta. Lassan, vontatottan simogatta kutyáját, amely fejét a lány ölébe hajtva követelte a simogatást. Gudrun megrázta a fejét és panaszos hangon megszólalt:

- Nem mehetünk a mennybe, ha nincs szénánk az állatok számára!

Helge rovátkát vésett az ajtófélfába. Ez az öthüvelyknyi vastag gerenda volt az újtelep naptára: három vonást mutatott december havában.

Tizenkilencedik fejezet

A karácsony előtti hetekben nagyon rossz időjárás volt. Egyik hóvihar a másikat követte, alig egy napos időközökkel. Vadászatra még csak gondolni sem lehetett. Elég sok fáradságot adott a tűzifaszerezés is. Nehezen szedtek össze annyit, hogy a házban meg ne fagyjanak. A gyermekek majdnem egész nap az ágyban voltak, a felnőttek sem voltak fenn néhány óránál többet Minél többet pihentek, annál kevesebb táplálék kellett; a legtöbb házban már akkor volt a nyomor, hogy rosszabb nem is lehetett, alig tudták magukban a lelket tartani. Néhány újtelepes kénytelen volt faládákat eszkabálnia csonttá aszott gyermektetek számára. Egyike ezeknek volt Isaksson is, akinek legfiatalabb gyermeke a nagyhéten fekete himlőben meghalt.

A szenteste előtti nap virradatkor Helge felkötötte hosszú, fenyőfából készült süléceit, s nekivágott az szaki rengetegnek. Az idő nyugodt és tiszta volt, zavartalan vadászatot ígért. Éjszakára talán nagyon hideg lesz, de Helge azt remélte, hogy még az éj beállta előtt hazaér. Néhány kilométernyire kunyhójától rókanyomot látott az új hóban, de ezzel nem törődött. Semmi kedve nem volt rókahúst enni karácsony estéjén, amikor talán rénszarvasra is szert tehet.

Helge gyorsan siklott a friss havon és még a délelőtt folyamán elérte azt a helyet, ahol néhány héttel ezelőtt négy szarvast látott. Minden télen maradt a hegyekben néhány, a csordától elszakadt kóbor szarvas. Az újtelepeseknek tilos volt ezeket megölni, de az ritkán fordult elő, hogy a csellengő vadak közül valamelyik is megérte volna a tavaszt. A viharok által kemény páncéllá összepréselt hó alatt alig találtak maguknak valami ételmet. A rozsomák és a farkas nem törődött a rájuk sült bélyeggel, ott pusztítottak, ahol csak érték. Helge engedélyt kapott Torkeltől, hogy a kóbor szarvasok közül egyet elejtsen, ha másként nem tud ételmet szerezni Mária-gyermekek.

Helge arra számított, hogy a rossz idő miatt a szarvasok nem változtatták helyüket. De hiába nyomozott körül széles körben utánuk, nem találta őket. Folytatta útját észak felé, itt-ott egy-egy fajd nyomát látta, de egyébként semmi sem volt, amiért a puskáját kézbe kellett volna vennie. Hazafelé tartott, amikor egy furcsa fatönköt látott. Közelébe érve, látta, hogy a hóból kiálló valami, nem fatönk, hanem maga Olof Nilsson. Helge felismerte, hogy ő az az újtelepes, aki az elmúlt nyáron tinójával Näverbäckenen járt. A megfagyott ember merev, sovány testén, az éhhalál jelei látszóttak. Megpróbálta felemelni. Félre kellett kotornia a havat, hogy kiszabadíthassa a hullát. A halott hátizsákjában jó nagy adag rénszarvashúst talált. Lecsatolta a hátizsákot, hogy magával vigye. Azt gondolta, hogy a hús akkor is hús, ha az halott ember hátán lóg. Nem sokat töprengett azon, hogy szerencsétlen Nilsson hogyan jutott idáig. Valószínűleg, az éhségtől és kimerültségtől elcsigázott ember leült, hogy pihenjen egy kicsit, aztán meglepte, halálba simo-

gatta a fagy.

Helge, hátán a megfagyott rénszarvashússal haza igyekezett, hogy mielőtt a holttestet elcipelné megbizonyosodjék az otthoniak hogylétéről. A hússal valószínűleg nagyobb örömet okoz az éhező asszonynak, mint a fagytól eltorzult arcú hullával. Néhány kilométer után feltűnt Nilsson háza. Helgét valami különös, nyomasztó érzés kerítette hatalmába, amikor észrevette, hogy a kémény nem füstöl. Közelebb jutva látta, hogy a vihar óta senki sem nyitotta ki a ház ajtaját, a hó érintetlenül feküdt az ajtó előtt, egészen beborította az ablakot.

Helge előbb körüljárta a konyhót. Lekotorta az ablakról a havat. A tenyérmű, piszkos ablakszemen át semmit sem látott. Néhány pillanatig a vadon felé tekintett, s úgy érezte, mintha egy hullaház kellős közepén állna... Halottak földjén, amelyen élőlény nem maradhat meg. Menekülni szeretett volna, de lábait ólomnehéznek érezte. Válláról hóba csúsztatta a szarvashúst: „a halottak elvárják, hogy törődjem velük!”

Az ajtó előtt is magasan állott a hó, kínlódva eltakarította. Amikor végre sikerült kinyitnia az ajtót, megnyugodott. Az eléje tároló kép éppen olyan volt, mint amilyenre számított. A konyhó teljesen kihűlt. A gerendán három kupac bőr. A tinóé és a két kecskéé. A szobában fapriccs rajta szakadozott báránybőr és néhány ócska rongy. Helge a priccshoz lépett, felemelte a báránybőrt. Alatta egy asszony aludta örök álmát, ölelő karjában halott gyermekét tartotta.

Helge visszaeresztette a báránybőrt. Tekintete az asztalra esett, amelyen berágott apró fognyomok tanúskodtak az itt lezajló szörnyű tragédiáról. Nyilvánvaló volt, hogy itt ember és az állat egyaránt éhen pusztult. Kiment a házból, behúzta maga mögött az ajtót. Sietett az erdőbe, hogy elhozza Olof Nilsson holttestét. Tapogatóznia kellett a konyhóban, amikor visszaért. Odébb tolta az asszony és a gyermek tetemét, beemelte az ágyba a családőt, halkán imát mormolt, miközben rájuk borította a báránybőrt. Mászt nem tehetett. ”Eljövök márciusban, és koporsót készítek.”

Nehéz szívvel indult hazafelé. Csillagos este volt és a hideg marta az arcát. Az erdő mélyén farkas üvöltött, Helge nem figyelt a farkasokra. Gondolataiba merülve haladt. „Igaz az öregek itése, nem élhet itt az ember... Nem lehet ember módjára élni, állatként is csak alig-alig. Jobb dolga van a börtönbeli fogolynak, mint a hegyvidék éhező népének. Halálos ítélet? Nem lehet nagyobb kín akasztófán kimúlni, mint asszonyt és gyermekét az éhségtől összezsugorodva látni, amikor semmit sem tehetünk a halál ellen! Óh, ha Gudrun... Ha gyermekünk volna, és ha látnia kellene, amint az apróság éhségtől gyötrődve fát harapdál... Ez szörnyűbb kín, mint az akasztófa alatt állni. – Ha egyedül volna... Nem, délre nem mehetek! Élve nem jutok a törvényezők kezébe! Inkább szabadon, kényszer nélkül haljak meg. Éhínség vagy akasztófa... inkább egy felbőszült medve ontsa ki a vérem,

vagy a farkasok végezzenek velem... „,

Összerázkódott. Gyorsítani kezdte az iramát. Mögötte, egyre közelebb hozzá, a farkasok üvöltöttek.

Gudrun nem hagyta kialudni a tüzet, a kunyhóban kellemes meleg fogadta a hazatért férfit. A lány nyugtalanul tekintett Helge fagyos arcára.

- Sokáig voltál! – mondta aggódó hangon.

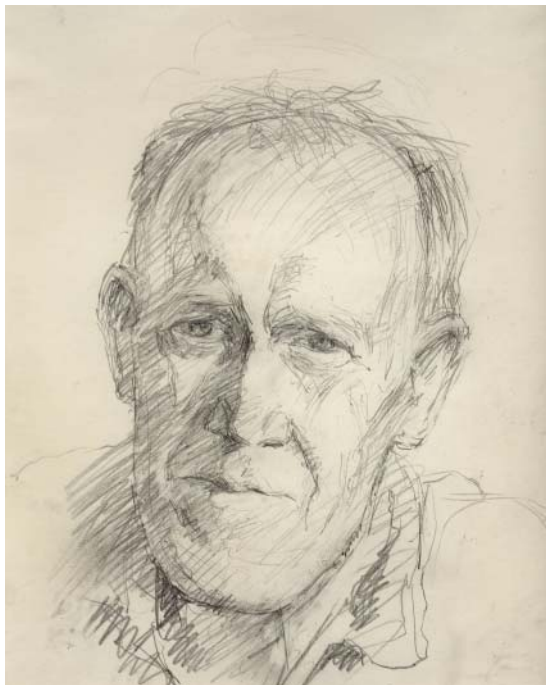
Helge türelmetlenül válaszolt, s egy jókora darabot vágott le a kőkeménnyé fagyott húsból. Fazékba tette, havat hozott rá. Soha még ennyire nem érezte szükségét annak, hogy legyen valakije, akinek elmondhatná gondjait. „Mit is mondhatnék Gudrunnak? Semmit! Ha elmondanám, hogy három éhenhalt emberre találtam, talán ismét azt hajtogatná: *megyünk a mennybe...* A mennyek... A vadon feletti égbolt, a légtenger, amely viharokat, havat és hideget bocsát a földre? Van Isten, aki látja, hogy mi megy végbe ebben a pokolban? Nem valószínű, hogy Isten az emberközé van, ahol úgy látszik, minden élet megsemmisülésre van ítélve.”

Helge levágott egy darabot a félig főtt húsból, s rágni kezdte. Úgy érezte, halottember-íze van. Rosszullét környékezte. Adjak-e Gudrunnak ebből a húsból? Ehetek-e belőle, anélkül, hogy megfulladnék? A szarvas még kel bennem és elrohan azokba a gyomrokba, amelyek számára eredetileg rendeltetett. Ej, de hiszen - a hús az csak hús, akárki gyomrába kerül is.” Miután jóllakott és felszította a tüzet, nem sikerült a nyomasztó érzéseitől megszabadulnia. A kunyhó, amelyre a mai napig büszke volt, undorítónak és bűdösnek tűnt. Kerülte Gudrun tekintetét, mintha attól tartott volna, hogy valaki mást talál a helyet a lány helyett, akit a csónakban magával hozott Bäcklidenből. Valamit tennie kell. Már nem sok hiányzik ahhoz, hogy örültebb legyen, mint ez a szerencsétlen teremtés, akivel megosztja kenyérét és ágját.

Isakssont hirtelen, jövőt ismerő bölcsnek látta. Ezen a napon bármelyik hontalan szerezhethet magának lakóhelyet, ha elég erősek az idegei, hogy elviselje a megfagyott emberek látványát. „Mit mondott Isaksson Gudrunról? Valami olyasmit mondott, hogy ördöggé válik, mielőtt Gudrunról megszabadul.”

Halántékán kiduzzadtak az erek, mereven nézte a tüzet. „Ha volna valaki... egyetlenegy ember, akivel szót válthatnék, akivel megoszthatnám gondolataimat, akkor elviselhető lenne itt az élet... Ha nehezen is, ha küszködve is. De vele? Meddig bírja!? Ezzel a szerencsétlennel odáig juthat, hogy egy szép napon, kézen fogja, és elindul vele a hegytetőre, ahol egy lépcsőn a mennybe mehet... A hegyek között persze, nincs lépcső, csak szakadékok és hegyomlások vannak, amelyek örök időkre elrejtik az embert.”

Helge sóhajtott. Homlokán veríték gyöngyözött. „Határoznom kell, mielőtt éhes farkas módjára üvöltöni kezdek. Nem pusztulhatok el esztelenek módjára. Nem

Dániel Lajos : Portré (ceruzarajz, 20 x 25,
1960-1970)

sorvadhatok el, mint a szerencsétlen nép idefenn a hegyekben... Életem ne legyen lebegő szalmaszál. Jobb eldobni az életet akkor, amikor még erejében van az ember, s amikor ez még egészen egyszerű. Ha majd Gudrun elalszik, szépen kisonok a házból, és kabátom ráhajtom a füstlyukra. Így Gudrun végre mennybe juthat. S velem mindegy, hogy mi lesz? A pokol egy és ugyanaz, legyen az a föld felett vagy a föld alatt.

Gudrun a férfi arcát figyelte, de az nem vette észre, hogy gondolataiba lát a lány. Gudrun megérintette a férfi vállát.

- Beteg vagy?

Helge bólintott.

- Igen, nagyon beteg! Talán lefekhetnék...

Miután újból megrakta még a tüzet, Helge is lefeküdt a lány mellé. Gudrun simogatni kezdte Helge arcát, s az hirtelen erősen magához szorította, s úgy tartotta, mintha még több emberi meleget akart volna magába szívni, hogy megolvassza azt a fagyot, amely a nap folyamán testébe marta magát. Csókolni kezdte a meleg, lágy ajkakat, újra és újra, s érezte, hogy kihűlt vére forrósodni kezd.

- Te, kedves kicsi leányka! –suttogta rekedten.

A lány mosolygott, szemeit behunyta és karjaival átölelte a férfi nyakát. Egyikük sem hallotta a vadon hosszan elnyújtott éhségüvöltését...

A tűz kialudt, s Helge még mindig mozdulatlanul feküdt a lány mellett. Nyugodtan aludt, s úgy tűnt, mintha Gudrun esetlen simogatása minden rossz gondolatát megsze-
zte űzte volna. Arcának kemény vonásai kisimultak.

Huszadik fejezet

Az ünnepek alatt, a björkneszi Anna jött át Bäversjöbe. Kevés lisztet és kását hozott magával, és azt mesélte, hogy segítség érkezett délről. Isaksson kételkedve nézett rá.

- Aligha marad valami számunkra, - dörmögte keserűen. –Ha jön is valami segítség, az elfogy a lentiéknél, hisz' sok ott a nép, akinek nincs ételme.

- Dehogy! Jut mindenkinek - magyarázta lelkesen Anna. – A pap félretett a hegyvidékiek számára is. Azt mondta apámnak meg Nilsnek, hogy hirdessék, mindenki részesül a segélyből. Liszt meg kása jött, s azt beszélik, hogy vetőmagot és burgonyát is kapunk.

Isaksson felesége összekulcsolt kezekkel ült. Sovány arcán különös fény tükröződött, s szemei úgy csillogtak, mintha a mennyországot látta volna. Anna egy kis zacskó lisztet nyújtott át neki. Kölcsönbe adta, amíg ők is elhozzák a segélyrészüket. Az újtelepes felesége kinyitotta a zacskót, s reszkető kezeit megmerítette a durvára örölt lisztben. Szája megrándult, lélegzete nehézzé és akadozóvá vált.

Amikor a tűzhelyhez ment, hogy vizet forraljon az üstben, hasztalan próbálta viszszafaoltani zokogását.

Miközben a kását főzte, tizenkét éves gyermekük elkeseredett harcot vívott. Tekintetét mereven az ajtóra szögezte, keményen, elszántan, mint egy öregember, aki már réges rég megtanult úrrá lenni az érzései felett. Csupán meg-megránduló orrcimpái árulták el, hogy testének minden idegszálával a kásafőzést figyeli. A fiúcska hatéves leánytestvére már nem tudott ennyi fegyelmezettséget tanúsítani. A tűz mellett állt, sápadtan, soványan, felpuffadt hassal. Tekintete fátyolos volt, s amikor időnként kinyitotta piciny száját, habos nyál csurgott ki rajta, s végigfolyt az állán. Annak ellenére, hogy Anna kóstolót hozott bizonyosságul, Isaksson mégis nehezen tudta felfogni a dolgot. „Csak úgy egyszerűen lemenni a faluba, és árut hozni, jól-lehet, sem bőre sem pénze nincsen. Nem, ilyen időket még egy ember sem élt meg. Akik nem tudták megvívni az életharcot, azok meghaltak. Ezelőtt mindig így volt. Segítség sohasem volt a hegyi lakók számára. Ha csakugyan van a papnak lisztje számukra is, ez nem lehet más, mint merő tévedés.”

A segítséget azoknak küldték, akik már sok télen át éheztek, anélkül, hogy hangjukat hallatták volna, akik némán cipelték koporsóikat, amikor a tavasz beköszöntött. A koporsók száma, s nem az elhangzott panaszos szavak, bizonyították a tél

Dániel Lajos: Portré: (ceruzarajz, 20 x 25, 1960-1970)

keménységét.

- L i s z t...

Az újtelepes szinte harapdálta a szót. „Kapható odalent? Liszt, amiből kenyeret lehet sütni, liszt, amit sóshalba lehet keverni?”

-Nem hazudsz? - Hangja nehéz volt.

Anna megrázta a fejét.

- Miért hazudnék? Menjetek le a faluba, ahányan csak bírtok s a szánkókat is vigyétek magatokkal. A pap azt mondja, hogy van, s ő nem hazudik.

Az anya tálalta a kását, s közben meleg tekintetet vetett a björknesi lányra.

-Áldjon meg az Isten, te gyermek! – mormogta fojtottan. – Angyalként jöttél hozzánk.

Anna arca egy árnyalattal sötétebb lett, s valami makacsféleség tükröződött a szemében. „Gyermek! Mindenki gyermeknek nevezi. Mikor bebizonyíthatja,

hogy már érett nő?” Helgeről érdeklődött.

Isaksson a kásátál fölött gyanakodva nézett rá.

- Mit akarsz tőle?

- Hírt kell vinni neki is, hogy jöjjön és részesüljön a segítségből.

Isaksson dörmögött. – Igen, persze! Helgét is értesíteni kell. Majd holnap korareggel felszaladok Näverbäckenbe és elmondom, hogy lisztet kap a községben.

- És az az új... Olof Nilsson? Nem tudom, hogy azok újtelepe merre fekszik.

Isaksson azt válaszolta, hogy ő Olof Nilsonnak is szól. – Berit és Manuel előre mennek a szánkókkal. Ha az idő kedvez, akkor még a község előtt utolérem őket.

- Helgétől szénát kaptunk - mondta az asszony. - Áldott jó ember.

- Szénát? – ütődött meg Anna a szón, miközben a két kecskére gondolt, amelyeket csak nagy fáradtsággal tudott életben tartani.

- Igen, hisz' neki nincsenek állatai - magyarázta Isaksson. - Tavasszal pedig majd segítünk neki házat építeni. Berit hozzáköltözik.

Forróság öntötte el Anna arcát. Beritre pillantott, s néhány másodpercig farkas-szemet néztek egymással.

- Megkért már?

Lánya helyett Isaksson válaszolt:

- Igen, hisz' egyedül nem tud boldogulni. Itt az én birtokom mellett fog majd építkezni.

- És ő...?

- Ő majd az ispotályba megy.

Anna tágra nyitotta a szemeit, s egyik kezét ökölbe szorította, ujjai elfehéredtek.

- Nem szabad az ispotályba kerülnie! - fakadt ki hevesen.

- De hisz' Helge nem tarthatja magánál; összekarmolja, csak úgy folyik a vér az arcából....

- Karmolja...?

- Nagyon vad lett az utóbbi időben. Senki nem bír vele.

Anna megrendülten ült az asztal mellett, tekintete tele volt félelemmel.

- Ha Mária az istápolyba kerül, az a halálát jelenti.

- Dehogy! – tiltakozott Isaksson.

- Azt beszélik, hogy Andreast egy földalatti lyukban tartják, nem láthatja a Napot, és vastag kőfal veszi körül.

Az újtelepes válasza érthetetlen mormogás volt. Ő sem tudott többet, mint a lány, hogy mi is az igazi helyzet egy ilyen intézetben. A töprengéstől ráncos lett Anna homloka.

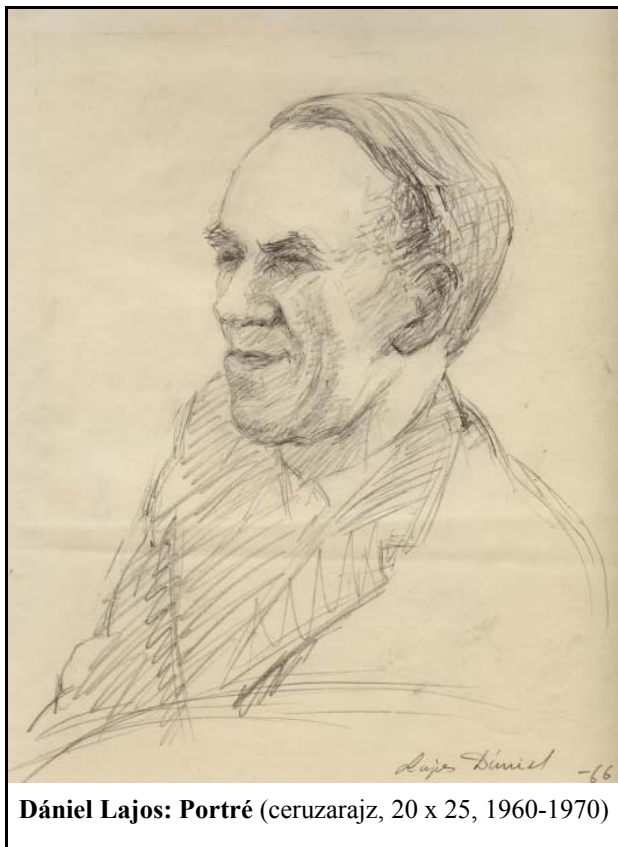
- Ha Helge nem tarthatja Máriát, akkor majd magam viselem gondját!

Isaksson ingerülten legyintett.

- Te?! Ugyan már!

- De igen. Én nagypa kunyhójában lakom, apám meg Nils azt mondják, hogy az az enyém, és szerzek majd ételmezt az ő számára is!

- Csak lassabban a testtel! Apádnak is lesz egy-két szava mielőtt egy eszelőst

Dániel Lajos: Portré (ceruzarajz, 20 x 25, 1960-1970)

veszel a konyhódba - jegyezte meg Isaksson szárazon.

A lány szomorúan nézett Isakssonra.

- Apám tiszteli a törvényt - mondta Anna büszkén. -Holnap elkísérlek Helgéhez, és majd magammal viszem Máriát. Nem hagyom, hogy az ispotályba kerüljön.

- Nem szükséges, hogy velem gyere, - tiltakozott Isaksson mérgesen. – Helge magával hozza úgysis, ha majd lejön a faluba. Szólhatok neki, hogy álljon meg Björknesben. Egészen biztos, hogy másként gondolkodsz majd, ha meglátod Máriát.

Anna bólintott. Csakugyan, Helgének Björknes mellett kell elmenni, ha lemegy a faluba. Legalább mindjárt ott is hagyhatja Máriát, s azt is megmondhatja végre, hogy mi legyen a kecskékkal. Ha Berit odaköltözik Helgéhez, akkor az ő kötelessége, hogy az állatok gondját viselje, hiszen a szénát már úgysis megkapta.

Anna egy kis zacskót húzott elő a hátizsákjából és odanyújtotta Isakssonnak.

- Itt van egy kis kása, adjátok oda Helgének, hogy legyen erejük lejönni.

Isakssonnak sehogy sem ment afejébe, hogy ez a taknyos kislány mennyire fennhordja az orrát. „Hogy majd gondját viseli Simon lányának. Hm... Bezzeg, nagy a szája, amikor jól hámlik a hárs. De a pap sem fog minden nap ételmet osztani az éhezőknek.”

Evés után a Bäversjöiek előkészültek a faluba való lemenéshez és korán nyugovóra tértek. Háromszáz hosszú kilométert kell vándorolniuk, mielőtt ismét itthon lehetnek.

Anna ott éjszakázott, hogy másnap Berittel és Manuellel együtt menjen vissza. Neki a földre ágyaztak. Fáradt volt, mégis került az álom. Szeme sajgott és égett, s néha kínjában beleharapott a takaróba, hogy visszafojtsa zokogását.

„Berit Helgéhez költözik... És nem ő lesz az aki a Helge ételét megfőzi, gyermekeit megszüli. Neki... neki semmije sincs!”, Felnézett a mennyezetre, amelyet a tűzhelyen pislákoló parázs gyengén megvilágított. „Semmim sincs? Dehogy!. Gondozom majd azt a lányt. Az a szerencsétlen nem pusztulhat el ispotályban. Egy ilyen gonosztett biztosan nagy büntetést hozna az egész hegyvidékre.”

Isaksson még napfékelte előtt elérte Näverbäckent. Beszámolt a délről jött segélyről, s azt tanácsolta Helgének, hogy rögtön keljenek útra.

– Sokaknak van szüksége élelemre, s akik netalán késve érkeznek, könnyen élelem nélkül maradnak. – Azt ajánlotta, hogy Gudrunt Bäversjöben hagyja, de magával viheti a faluba is. A pap talán elintézné, hogy elszállítsák oda, ahová tartozik. Az Anna ajánlatáról, hogy Bäversjöben befogadják, semmit sem szólt, mert szerinte nagy hiba lenne, ha egy hetvenkedő lánygyermek szava után igazodnának.

Helge töprengő arcán még csak nyoma sem látszott örömmek.

- Hosszú az út -mondta fanyarul, - kétszer olyan hosszú, mintha Norvégiába mennénk.

- Igen, igen, de most akkor is kaphatunk árut, ha fizetni nem tudunk. És nem kell a magas hegyeken átvergődnünk. – Nehéz téli időkben sohasem szabad a hegyekben hosszabb utakat megtenni, mint szükséges. Az ember könnyen otthagyhajtja a fogát valahol...

Isaksson sietett. „Ha nem akar részesülni a segélyből, az az ő baja. Az üzenetet átadtam, most pedig megyek Olof Nilsonhoz.

- Megyek Olof Nilssonékhoz.

- Nekik már nincs szükségük segítségre - mondta Helge keserűen.

- Nem kell a segítség...? – csodálkozott Isaksson.

- Nem, mert már nem él. Családja és az állatai is éhen haltak. Szólhatsz a papnak, hogy vezesse be őket a halottak könyvébe.

Isaksson nagyot szusszanva leült és közelebbi felvilágosítást kért. Helge röviden elmesélte a rideg valóságot. Furcsának találta, hogy Nilssonnak nem volt több takarmánya. Az a tény, hogy tehene és két kecskéje már decemberben éhen pusztult, arról tanúskodik, hogy nem sokat gyűjtött télire.

- Én inkább azt hiszem - mondta Isaksson elgondolkodva -, hogy rosszul kerítette be a szénáját, és a szarvasok tönkretették. Ilyesmi már korábban is megesett.

- Gondoskodnunk kell majd, hogy eltemessük őket - jegyezte meg Helge.

- Hát igen. Azok, akik áprilisban még élnek, leviszik őket a temetőbe.

Isaksson elpanaszolta, hogy neki is meghalt egyik gyereke.

- Éhinség? – kérdezte Helge.

- Nem. A fekete himlő...

mindketten tudták, hogy a gyermeke esetleg túlélte volna a fekete himlőt, ha jobb koszton tarthatták volna. Különben az éhínséget nem volt szabad emlegetni. A vadonban még senki sem halt 'éhen'. Az a sok elpusztult gyerek 'hasfájásban' vagy 'lázban' hunyt el, a pap egyszer sem írta be a nagykönyve, hogy éhen haltak. Ez valahogy nem illett bele a könyvébe.

- Hát jössz-e velem Norvégiába? – kérdezte Helge, amikor szomszédja útra készen állott.

Isaksson összehúzta a szemöldökét.

- Ha egyszer megígértem, akkor megyek. – De meg kell mondanom, hogy nem bírom felfogni, miért nem jössz le a faluba.

- Mondtam már, hogy nagyon messzi van. – Jön Berit?

- Jön, de legalább tíz napba telik, amíg vállalkozhatunk a hosszú útra.

Gudrun a férfiakra nézett. Úgy tűnt, mondani szeretne valamit, de nem találja a szavakat. Isaksson hosszan nézte és gyanúja támadt. Mintha megduzzadtak volna a keblei... „A jóltápláltságtól van-e, vagy egészen más van a dologban?” Nem szólt semmit. Becsukta maga mögött az ajtót.

Miután Isaksson elhagyta Näverbäckent, Helge a kunyhótól néhány kilométernyire felállított rókaapdákhoz indult.. Szívesen lement volna ő is a faluba, de attól tartott, hogy Gudrun túl soká maradna egyedül. Ha Berit nem jön január közepe előtt, akkor kénytelen Gudrun magával vinni Norvégiába. Addig még csak elég lesz az élelmük, de tovább már nem. Megkérdezte Gudrun, van-e kedve vele menni a rókaapdákhoz, s a lány készségesen sietett magára kapni bundáját és a sapkáját. Arca égett a buzgalomtól. A férfi csodálkozott. Először történik, hogy érdeklődést mutat a vadászat iránt. Helge mégsem remélte, hogy ez jó jel.

Gudrun felcsatolt sílécen állott, amikor Helge bezárta a kunyhó ajtaját. A szürke kutya vadul ugrálta körül a lányt, de az észre sem vette.

- Kicsoda az a Berit? – szólalt meg hirtelen.

- Isaksson lánya.

A lány mély lélegzetet vett.

- Az aki elvitte a szénánkat! – mondta indulatosan.

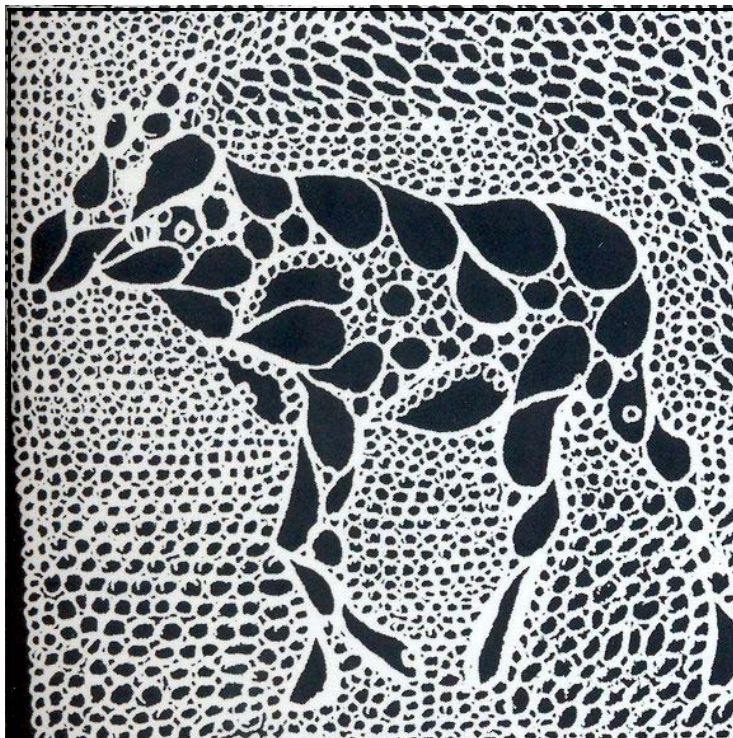
- Nem, Gudrun, nem vitte el, magam adtam nekik a szénát. De ők majd cserében segítenek házat építeni.

- Idejön?

- Igen, veled lesz, amíg mi Isakssonnal Norvégiába megyünk élelemért.

- Ide ne jöjjön! Én is veled megyek Norvégiába! - Hangja mély volt, szinte kiabált. Gyors mozdulattal lendített a síbotokon, s mire Helge felcsatolta a léceit, a lány már jó ötven méterre volt a háztól. A férfi szíve a szokásosnál erősebben vert, amint a nyomába sietett.

Folytatása következő számunkban

Dohi Alex: Rénszarvas (tusrajz)